

tourism

Department:
Tourism
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

MANYUWAĽA YA MUHASHO WA ZWA VHUENDELAMASHANGO

*U ya nga khethekanyo ya vhu 14 ya Promotion of Access to
Information Act, 2000
(Act No. 2 of 2000)*

ZWI RE NGOMU

Zwiteḽwa	Masiḽari
1. Ndivho ya manyuwaḽa	2
2. Khethekanyo ya vhu 10 i eletshedza nga ha mimanyuwaḽa yoḽhe ya Riphabuḽiki ya Afrika Tshipembe	3
3. Zwidodombedzwa zwa Vhukwamani zwa Muofisiri wa Mafhungo/Muthasa-Muofisiri wa Mafhungo	3
4. Matavhi a Muhasho wa zwa Vhuendelamashango wa lushaka	4
5. Rekhodo dzine Muhasho wa vha nadzo dzine dza dzula dzi dza u wanala	5
6. U swikelela rekhodo u ya nga khethekanyo ya vhu 14(1) (e)	6
7. Ṽhalutshedzo ya khethekanyo dza rekhodo dzine dza dzula dzi dza u wanala u itela u ingamelwa u ya nga Khethekanyo ya vhu 15(1) ya Mulayo wa <i>Promotion of Access to Information Act, 2000</i>	6-8
8. Nḽila ya u Swikelela Rekhodo dzine dza dzula dzi hone	9
9. Kuitele kwa u ita Khumbelo	9
10. U badela tshelede u ya nga Mulayo	12
11. Thandululo arali mbetshelo dza Mulayo dzi songo tevhedzwa	13
12. U khwiḽisa manyuwaḽa	14
13. U vha hone ha manyuwaḽa	15

1. NDIVHO YA MANYUWAŁA

Khethekanyo ya vhu 32 (1) ya Ndayotewa ya Riphabułiki ya Afrika Tshipembe ya, 1996 i ita mbetshelo dza uri muńwe na muńwe u na pfanelo ya u swikelela mafhungo ane muvhuso wa vha nao na mafhungo mańwe na mańwe ane muńwe muthu a vha nao ane a ńođea kha u shumisa na u tsireledza pfanelo inwe na inwe. *Promotion of Access to Information Act, 2000 (Act No. 2 of 2000)* (afha u tshi khou vhidzwa upfi "PAIA"). Mulayo wa PAIA u dzhiela nńha uri pfanelo ya u swikelela mafhungo i tevhedza phungudzelo dzine dza pfala.

Zwidodombedzwa zwa rekhodo dzi re kha tshiimiswa tsha tshitshavha zwi kha bugu ine ya dıvhiwa nga ła upfi ndi manyuwała. Zwenezwo manyuwała i amba nga rekhodo dzo vhulungwaho nga tshiimiswa tsha tshitshavha. Rekhodo dzo vhulungwaho dzi kwamana na mushumo kana mishumo ya yuniti inwe na inwe. U itela u fhambanyisa mishumo ya yuniti inwe na inwe, rekhodo dza yuniti inwe na inwe dzi na nomboro dzi sa fani. Rekhodo inwe na inwe i na ndaela ya uri i lańwa lini.

Nga nńda ha rekhodo, hu na zwi vhidzwaho upfi dzifaela, manyuwała dzi na mafhungo a dziadiresi dza ńhoho ya Muhasho khathihi na Muofisiri wa Mafhungo/Vhaofisiri vha Mafhungo vha tshiimiswa tsha tshitshavha na dzina ła yuniti inwe na inwe kha tshiimiswa tsha tshitshavha, mishumo yatsho ya ndemesa na mutevhe wa rekhodo dzo vhulungwaho nga tshiimiswa tsha muvhuso.

2. KHETHEKANYO YA VHU 10 I ELETSHEDZA NGA HA MIMANYUWAŁA YOńHE YA RIPHABUŁIKI YA AFRIKA TSHIPEMBE

Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu (SAHRC) u ya nga khethekanyo ya vhu 10 ya Mulayo wa PAIA, yo ita tsumbandıla ya kushumisele kwa Mulayo wa PAIA. Iyi tsumbandıla i wanala ofisini dza Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu (SAHRC).

The PAIA Unit (Promotion of Access to Information) at the South African Human Rights Commission

The Research and Documentation Department

Private Bag X2700

HOUGHTON

2014

Luńingo

+27 11 877 3600

Webusaithi

www.sahrc.org.za

Imeili

PAIA@sahrc.org.za

3. ZWIDODOMBEDZWA ZWA VHUKWAMANI ZWA MUOFISIRI WA MAFHUNGO/ MUTHUSA-MUOFISIRI WA MAFHUNGO

INFORMATION OFFICER

Director-General: Department of Tourism: Mr Victor Tharage
Private Bag X424
Pretoria
0001

Luṭingo: +27 444 6721/6379
Fakisi: +27 444 7040
Imeili: vtarage@tourism.gov.za
Fakisi: +27 444 7101

Ṭhalutshedzo dza mishumo:

U ṅetshedza vhurangaphanda ha tshithatedzhi na vhulanguli kha muhasho.
U fhaṭa muhasho wa vha tshiiimiswa tshine tsha kona u fha tshumelo wo sedza zwithu zwa ndemesa na mbekanyamaitele sa zwe zwa tiwa nga Minista na Khabinete.
U khwaṭhisedza uri zwipikwa na mvelelo zwa muhasho zwi a swikelelwa.
U fhaṭa tshigwada tshine tsha vha na vhukoni, vhuḍiimiseli nahone tshine tsha shuma zwavhuḍi kha muhasho.

MUTHUSA-MUOFISIRI WA MAFHUNGO: Muf: Mmaditonki Setwaba

Mulanguli Muhulu: Tshumelo dza Mulayo: Muhasho wa zwa Vhuendelamashango

Fekisi: +27 444-7101
Imeili: msetwaba@tourism.gov.za

Ṭhalutshedzo ya mishumo:

U leludza u thoma u shumisa na u konanya Mulayo wa PAIA nga Muhasho wa zwa Vhuendelamashango na u ṅetshedza nga ha PAIA ngomu kha Muhasho.

4. MATAVHI KHA MUHASHO WA ZWA VHUENDELAMASHANGO WA LUSHAKA

1.Ndaulo ya Matavhi a Muhasho	U ṅetshedza vhurangaphanda ha tshithatedzhi, ndaulo na na tshumelo dza thikhedzo kha ndaulo.
2. Tsedzuluso ya Vhuendelamashango, Mbakanyamaitele na Vhushakha ha Dzitshakha	U khwaṭhisa fhethu ha mbekanyamaitele ya tshithatedzhi, u ṭola kushumele kwa sekhithara ya vhuendelamashango na u

	ita uri vhushaka na vhafaramikove vhu konadzee.
3. Mvelaphanda ya fhethu hu dalelwaho	U leludza na u konanya mvelaphanda ya fhethu hune ha dalelwa.
4. Tshumelo dza Thikhedzo ya Sekhithara ya Vhuendelamashango	U khwaṭhisa tshanduko ya sekithara, u alusa vhukoni na u tikedza mvelaphanda u itela uri Afrika Tshipembe ji vhe na vhuendelamashango havhūḁisa kha maṅwe mashango.

5. REKHODO DZINE MUHASHO WA VHA NADZO DZINE DZA DZULA DZI DZA U WANALA

Iyi ndima i sedza kha mbetshelo dza khethekanyo ya 14(1) (d) ya Mulayo wa *Promotion of Access to Information Act* une wa randela uri tshiimiswa tshi tea u fha zwidombedzwa zwa dzirekhodo dzine tsha vha nadzo u itela uri zwidombedzwa zwi shumiswe musu hu tshi humbelwa u swikelela mafhungo.

Muhasho u khethekanya dzirekhodo na mafhungo (a livhanaho na mishumo na tshumelo zwa Muhasho) u ya nga khethekanyo dzo ṭandavhuwaho dzi tevhelaho:

- 5.1 Mbekanyamaitele, zwiṭiratedzhi, vhurumelwa, nḁivhadzo dza muvhuso na milayosiṅwa
- 5.2 Zwiṭaṭamennde zwa dzigurandḁa na zwipitshi
- 5.3 Rekhodo dza vhashumi vha Muhasho
- 5.4 Rekhodo dza masheleni a Muhasho
- 5.5 Adzhenda na maambiwa zwa miṭangano ya Muhasho
- 5.6 Mafhungo a ndaulo nga u angaredza
- 5.7 Mivhigo ya Muhasho
- 5.8 Phirisela dza nga ngomu, mimemorandamu ya nga ngomu, marifhi, memorandamu ya khabinethe
- 5.9 Dzikontiraka, thendelano dza mashango a dzitshakatshaka
- 5.10 Mafhungo a davhi sa zwo ṭalutshedzwaho kha phara ya vhu 4
  - 5.10.1 Puḁane dza bindu
  - 5.10.2 Maṅwalwa a zwiṭiratedzhi
  - 5.10.3 Mafhungo eneo a mbekanyamushumo
  - 5.10.4 Maṅwalwa a ṭhoḁisiso

Zwo katelwaho kha iyi manyuwaḁa ndi thero dza faela. Faela ndi zwishumiswa zwi shumiswaho u vhulunga dzirekhodo kha Muhasho. Faela iṅwe na iṅwe i na nomboro

na manweledzo a u tšalutshedza rekhodo dzo vhulungwaho kha faela khathihi na thero i re kha faela. Faela inwe na inwe i na nomboro yayo, datumu dze ya vulwa ngayo na u valwa ngayo na ndaela ya uri i laṭwa lini. Ndaela ya u laṭa i na ndeme ngauri i sumbedza uri hu tea u itwa mini kha faela nga murahu ha tshifhinga tsho imaho nga uri tsho no pfuka, tsumbo. A10 zwi amba uri faela i tea u rumelwa kha Mbulungelo ya Lushaka ya Afrika Tshipembe (*National Archives of South Africa (NASA)*) nga murahu ha miṅwaha ya 10 nga murahu ha datumu ya u vala sa zwo sumbedzwaho nga nṅa ha faela. Tshumelo ya Vhuendelamashango i na sisiṭeme yayo ya kuvhulungele kwa rekhodo kune kwa tou fana na kwa Muhasho.

6. U SWIKELELA REKHODO U YA NGA KHETHEKANYO YA VHU 14(1) (e)

Muhasho u ya nga khethekanyo ya 15(1) u tea u fha Miniṣṭa wa Vhulamukanyi na Tshumelo dza Vhululamisi mutevhe wa rekhodo dzine dza sokou dzula dzi khou wanala hu si na u ita khumbelo ya u anḡadza kha Gazete ya Muvhuso.

Muhasho wo ṅetshedza Miniṣṭa wa Vhulamukanyi na Tshumelo ya Vhululamisi mutevhe wa mafhungo ane a dzula a khou wanala uri a anḡadzwe kha gazete. Aya mafhungo a a wanala-vho na kha webusaithi ya Muhasho kha: <http://www.tourism.gov.za>.

7. ṬHALUTSHEDZO YA KHETHEKANYO DZA REKHODO DZINE DZA DZULA DZI DZA U WANALA U ITELA MUSI DZI TSHI INGAMELWA U YA NGA KHETHEKANYO YA 15(1) YA MULAYO WA PROMOTION OF ACCESS TO INFORMATION ACT, 2000

REKHODO DZINE DZA DZULA DZI DZA U WANALA NA U SWIKELELA IDZO REKHODO:

(Khethekanyo ya vhu 15 ya Mulayo wa *Promotion of Access to Information Act 2000 (Act No. 2 of 2000)*) [Ndangulo ya 5A]

<p>ṬHALUTSHEDZO YA KHETHEKANYO YA REKHODO DZINE DZA DZULA DZI HONE U YA NGA KHETHEKANYO YA 15(1) YA MULAYO WA PROMOTION OF ACCESS TO INFORMATION ACT, 2000</p>	<p>NDILA YA U SWIKELELA DZIREKHODO (tsumbo. webusaithi)(KHETHEKANYO YA 15(1)(a))</p>
<p>U INGAMELA U YA NGA KHETHEKANYO YA 15(1)(a)(i)</p>	
<p>(a) Mafhungo oṭhe a re kha webusaithi Mafhungo a tevhelaho a hone kha webusaithi iyi :(www.tourism.gov.za):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nga ha Muhasho; - Zwiimiswa zwa muvhuso 	<p>Kha webusaithi ya Muhasho.</p>

- Zwiimiswa zwa vhuendelamashango
- Zwiimiswa zwa mupo
- Maandlanga a zwa vhuendelamashango
- Zwirathisi;
  - Ndivhiso dza Zwirathisi;
  - Zwiṭaṭamennde zwa Zwirathisi;
  - Zwipitshi; na
  - U rambiwa ha Zwirathisi.
- Khaḷenda ya zwine zwa ḍo Itwa;
- Mishumo (Tshumelo);
- Mivhigo;
  - Mivhigo ya Kotara ya Zwivhalovhalo zwa Vhuendelamashango ;
  - Mivhigo ya Nwedzi nga Nwedzi nga ha Vhaendelamashango vha Swikaho Afrika Tshipembe;
  - Mivhigo ya Kotara nga ha Kushumele
  - Mivhigo ya Mugaganyagwama, na miṅwe.
- Zwidombedzwa zwa Vhukwamani nga ha Vharengi kha Vundu;
- Tshiṭiratedzhi tsha Sekithara ya Vhuendelamashango ha Lushaka (NTSS);
- Mbudziso dzi Vhudziseswaho (FAQs);
- Mulayo wa PAIA ;
- Puḷane na Tshiṭiratedzhi tsha Vhukati ha Nwaha zwa Muhasho wa Vhuendelamashango;
- Tshiṭiratedzhi tsha Vhuendelamashango ha Mvelele na Vhufa ha Lushaka;
- Tshiṭiratedzhi tsha Nyaluwo ya Vhuendelamashango ha fhano Hayani;
- Tshiṭiratedzhi tsha Vhuendelamashangohaya tsha Lushaka;
- Vhuḍi ha Tshumelo ya Vhuendelamashango ha Lushaka;
- Mulayo wa Vhuendelamashango wa, 2014;
- Mbekanyamushumo ya Malamba kha zwa Vhuendelamashango;
- Tshikwama tsha Mvusuludzo kha zwa Vhuendelamashango;
- Malamba kha zwa Vhuendelamashango vhu Londolaho Mupo;
- Ndivho i re kha Inthanete;

<ul style="list-style-type: none"> - Ndivho kha zwa <i>B-BBEE</i> ya Vhuendelamashango; - Zwiṭandadi zwa Tshumelo; - Zwiṭaṭamennde zwa Masheleni; - Mimanyuwaḷa na Dzindaela; - Tsumbandila dza Vhuendelamashango: <ul style="list-style-type: none"> • Thikhedzo kha zwa u gireida; • U swikelela makete; na • Tshata ya Tshumelo. - Tshumelo dza Ndivho na Mbekanyamaitele; - Puḷane ya u Khwiṅisa Nyisedzo ya Tshumelo kha Muhasho wa zwa Vhuendelamashango. - Mafhungo nga u Angaredza; - Mbekanyamaitele ya Muhasho na mivhigo nga kotara; - Dziburotsha; <ul style="list-style-type: none"> • Khoudu ya Mulayo wa <i>BBBEE</i> wa Vhuendelamashango - Nyandadzo; <ul style="list-style-type: none"> • Muvhigo wa Nwaha; • Puḷane ya Tshiratedzhi; • Puḷane ya Kushumele ya Nwaha; • Nyendavhutshilo • Dzithendara - Maṅwalwa a mafhungo (gurandana); <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bojanala Stakeholder Magazine</i>; • Liṅwalwa li andadzwaho nga Kotara li Tevhelelaho Mbekanyamaitele 	
---	--

**ZWINE ZWA DZULA ZWI HONE U ITELA U RENGWA HU TSHI TEVHEDZWA
KHETHEKANYO YA 15(1)(a)(ii):**

<p>(a) Mutevhe wa rekhodo afho nṭha.</p>	<p>Rekhodo dzi nga wanwa nga u tou ita khumbelo yo tou ṅwalaho nahone ho badelwa mbadelo yo randelwaho, khumbelo i rumelwe kha:</p> <p style="text-align: right;"><i>The Information Officer The Department of Tourism Private Bag X 424</i></p>
--	--

	<i>PRETORIA 0001</i>
REKHODO DZINE DZA DZULA DZI TSHI KHOU WANALA DZINE DZA TOU ITWA KHOPHI HU TSHI TEVHEDZWA KHETHEKANYO YA 15(1)(a)(ii)	
(a) Mutevhe wa rekhodo afho n̄tha.	Rekhodo dzi nga wanala ho tou itwa khumbelo yo tou n̄walwaho nahone musi ho badelwa mbadelo yo randelwaho kha tshiteñwa tsha vhu 2 tsha Tshipiḁa tsha II kha T̄humetshedzo ya A ya ndangulo i ambaho nga ha Mulayo wa <i>Promotion of Access to Information</i> , khumbelo i rumelwe kha: <i>The Information Officer The Department of Tourism Private Bag X 424 PRETORIA 0001</i>
REKHODO DZINE DZA DZULA DZI HONE NGA MAHALA U YA NGA KHETHEKANYO YA 15(1)(a)(iii)	
(a) Mutevhe wa rekhodo afho n̄tha.	Rekhodo dzi nga wanala nga u tou dzi humbela nga luñwalo lwo livhiswaho kha: <i>The Information Officer The Department of Tourism Private Bag X 424 PRETORIA 0001</i>

8. NDILA YA U SWIKELELA REKHODO DZINE DZA DZULA DZI HONE

Khethekanyo ya 15 ya Mulayo wa *Promotion of Access to Information Act, 2000* i randela uri Muhasho u tea u anḁadza Gazete ya Muvhuso, shedulu (mutevhe) wa rekhodo dzine dza vha hone kha Muhasho. Khumbelo dza idzi rekhodo a dzi itwi nga u ḁadza Fomo ya A yo randelwaho ine ya shumiswa kha u humbela mafhungo, nahone a hu na khumbelo kana tshelede i badelwaho hu tshi wanwa idzi rekhodo. Tshelede i badelwa fhedzi arali hu tshi ḁo itwa khophi, zwi tshi bva kha tshivhumbeo tshine

rekhodo dza todwa dzi khatsho, sa khophi ya bammbiri, disiki, disiki ya tshitiifi, khasete, na zwiinwe zwivhumbeo.

Arali idzo rekhodo dza vha dzo no iswa kha Mbulungelo ya Lushaka ya Afrika Tshipembe (*National Archives of South Africa*), rekhodo dzi do wanala hu tshi khou tevhedzwa milayo i tevhelaho yo teaho kha u vhalwa ha idzo rekhodo:

- *The Promotion of Access to Information Act, 2000 (Act No. 2 of 2000)*
- *The Protection of Information Act, 1982 (Act No. 84 of 1982)*
- *The National Archives and Records of South Africa Act, 1996 (Act No. 43 of 1996)*

9. KUI TELE KWA U ITA KHUMBELO

9.1 Khumbelo dza u swikelela mafhungo

Muñwe na muñwe u na ppanelo ya u humbela u wana mafhungo o rekhodiwaho ane Muhasho wa vha nao, tenda khumbelo ya itwa kha fomo yo randelwaho nahone ho badelwa mbadelo yo randelwaho. U swikelela mafhungo zwi tevhedza na mbuno dza uri hu na rekhodo dzi sa swikelelwi sa zwe zwa sumbedzwa kha Ndima ya 4 ya PAIA. Khumbelo i nga itwa nga muthu muñwe na muñwe a tshi khou itela ene muñe kana o imela muñwe ane ha koni u ita khumbelo nga ene muñe.

9.1.1 Fomo ine ya Dadziwa

Muhumbeli u tea u dadza fomo yo randelwaho ine-

- (a) ya nga wanwa kha Ndangulo ya PAIA;
- (b) ya vha kha webusaithi ya Khomishini ya Ppanelo dza Vhathu kha: www.sahrc.org.za;
- (c) yo nambatedzwa kha ili linwalwa sa **Thumetshedzo ya A**; kana
- (d) ya wanala kha senthara ya ndivhiso ya Muhasho ine senthara iyi i henefho hune vhathu vha swikela hone zwifhatoni zwa Muhasho.

9.1.2 Kuitele

- (a) Khumbelo ya mafhungo i tea u iswa kha:

*Director-General
Private Bag X 424
PRETORIA
0001*

Zwi lavheleswe nga:
LUTINGO: +27 12 444 6732
FAKISI: +27 12 444 7040
IMEILI: vtharage@tourism.gov.za

- (b) Muhumbeli u tea u sumbedza arali a tshi tḡḡa u wana khophi ya rekhodo kana a tshi tḡḡa u tou ingamela rekhodo ofisini dza tshiimiswa tsha tshitshavha. Tshiḡwe ndi tsha uri arali rekhodo i si khophi ya ḡḡwalwa, i nga vhonwa i kha tshivhumbeo tshenetsho tshe ya humbelwa i khatsho, arali zwi tshi khou konadzea.
- (b) Arali muhumbeli a humbela u wana rekhodo i kha tshivhumbeo tsho imaho nga uri, zwenezwo-ha u ḡḡo i wana i nga ḡḡila yeneyo ye a humbela. Uyu mulayo u a shuma, nga ḡḡḡa ha musi u pfalo zwi tshi khakhisa matshimbidzele na kushumele kwa Mhasho, kana zwi tshi vhaisa rekhodo, kana u pfuka mulayo wa pfanelo ya thengiso ya maḡwala zwine zwa langwa nga muḡwali ene muḡe, hu si muvhuso. Arali rekhodo i sa nga wanale kha tshivhumbeo tshe muhumbeli a tḡḡa, fhedzi i tshi nga wanala i kha tshiḡwe tshivhumbeo, zwenezwo-ha mbadelo i ḡḡo vhalelwa u ya nga ḡḡila ye muhumbeli a humbelisa zwone rekhodo ngei mathomoni.
- (c) Arali, nga ḡḡha ha u fhindula nga u tou ḡwala, muhumbeli a tḡḡa u fhindulwa na nga ḡḡwe ḡḡila, sa tsumbo, nga u tou founelwa, izwi zwi a tea u sumbedzwa kha khumbelo.
- (d) Arali muhumbeli a humbela mafhungo o imela muḡwe, izwi zwi tea u sumbedzwa uri muhumbeli o tou imela muḡwe muthu.

9.2 Khumbelo ya rekhodo ho imelwa muḡwe muthu

Arali khumbelo i tshi khou itwa ho imelwa muḡwe muthu, muhumbeli u tea u isa na khwaḡhisedzo i sumbedzaho vhuḡifhinduleli hawe vhune ha ita uri a ite khumbelo iyo o imela muḡwe, nga ḡḡila ine zwa tea u fusha Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo.

9.3 Khumbelo nga vhatu vha re na vuholefhali

- (a) Arali muhumbeli a sa koni u vhalwa kana u ḡwala, kana arali muthu a na vuholefhali vhune ha mu thivhela u ḡḡadza fomo yo randelwaho, zwenezwo-ha muthu a nga ita khumbelo nga mulomo. Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo (kana murumelwa wawe) u ḡḡo ḡḡadza fomo o imela muhumbeli uyo nahone a fhedza nga u fha muhumbeli khophi ya fomo yo ḡḡadziwaho.
- (b) Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo (kana murumelwa wawe) u ḡḡo thusa muhumbeli uri a anane na ḡḡḡea dzo bulwaho afho ḡḡha dzine dza tevhelwa musi hu tshi itwa khumbelo ya u wana mafhungo, hu tshi katelwa na u fhirisa muhumbeli, arali zwi khagala uri khumbelo ya mafhungo yo vha yo tea yo itwa kha tshiḡwe tshiimiswa tsha tshitshavha, kana itsho tshiḡwe tshiimiswa.

9.4 U fhirisa khumbelo

- (a) Khumbelo ya rekhodo i nga pfukiselwa kha tshinwe tshiimiswa tsha tshitshavha zwi tshi bva kha nyimele dzi tevhelaho:
- (i) Musi rekhodo i hone kha tshinwe tshiimiswa tsha tshitshavha;
  - (ii) Musi thero ya mafhungo a re kha rekhodo i tsinisa na mishumo ya tshinwe tshiimiswa tsha tshitshavha;
  - (iii) Musi rekhodo yo itelwa tshinwe tshiimiswa tsha tshitshavha, kana yo thoma u tangedzwa nga tshinwe tshiimiswa tsha tshitshavha; kana
  - (iv) Musi rekhodo i na mafhungo a zwa vhubindudzi a kwamaho zwa ikonomi na masheleni a Riphabuiki, na mishumo ya vhubindudzi zwiimswani zwa tshitshavha.
- (b) Kha idzo nyimele Muthusa-Muofisi wa Mafhungo (kana murumelwa wawe) u do tea u fhirisela khumbelo kha tshinwe tshiimiswa tsha tshitshavha nga u tshanya u ya nga hune zwa konadzea ngaho, fhedzi hu si nga murahu ha maduvha a fumiina (14) musu ho tangedzwa khumbelo. Arali tshiimiswa tsha tshitshavha kana Muofisiri wa Mafhungo ane khumbelo yo diswa khae a na rekhodo nahone a tshi vhona zwi na ndeme u pfalo u itela uri Muofisiri wa Mafhungo wa tshinwe tshiimiswa tsha tshitshavha a shumane na khumbelo, rekhodo kana khophi ya rekhodo i do rumelwa kha uyo Muofisiri wa Mafhungo.
- (c) Arali khumbelo ya u wana rekhodo yo fhiriswa, zwi tea u vhalelwa u bva nga datumu ye khumbelo ya tangedzwa. Zwifhinga zwothe zwine zwa shumiswa kha khumbelo ya mafhungo zwi tea u tevhedzwa.

9.5 Ndivhadzo malugana na phiriso

- (a) Musi khumbelo ya u wana mafhungo yo fhiriswa, Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo ane a khou ita phiriso u mbo vhudza muhumbeli nga:
- (i) ha phiriso;
  - (ii) mbuno ya uri ndi ngani khumbelo yo fhiriswa; na
  - (iii) tshifhinga tshine khumbelo ya do dzhia u i shuma.
- (b) Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo u do vhona uri rekhodo dzi vhulungwa u swika hu tshi tshewa nga ha u wanwa ha mafhungo a iyo rekhodo. Zwifhinga zwa u ita aphili zwi do katelwa.

10. U BADELA TSHELEDE U YA NGA MULAYO

- (a) U dihumbelela

Muthu ane a khou humbela mafhungo ane a mu kwama ene mune u vhidzwa u pfi muthu ane a khou dihumbelela nahone ha badeli tshelede.

(b) Muhumbeli

Mbadelo ya khumbelo ine ya badelwa ndi R35-00 sa zwo randelwaho nga Ndaulo kha PAIA. Nga n̄tha ha zwezwo, arali khophi kana mabambiri zwo humbelwa, izwo zwi ḁo badelwa u ya nga mabadelele o randelwaho kha Ndangulo na Muofisiri wa Mafhungo kana Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo a nga badelisa itsho tshifhinga tsho shumiswaho kha u shumana na khumbelo.

10.1 Nḁila ya u badela

Mbadelo dzoṯhe dzi ḁo itwa nga u badela tshelede kha Muhasho kha khethekanyo ya zwa Masheleni Tshifhatoṯi tsha Muhasho wa zwa Vhuendelamashango, 17 Trevenna Street, Sunnyside, Pretoria, nga tshifhinga tsha mushumo kana ha itwa diphosithi kha akhaunthu ya Muhasho wa zwa Vhuendelamashango ya banngani.

Zwidodombedzwa zwa Muhasho ndi zwi tevhelaho zwa banngani:

Account holder : Department of Tourism

Name of Bank : ABSA

Type of Account: Deposit Acc. (Current)

Account Number: 40 7532 7895

Branch Code : 632005

ZWA NDEME: A hu na khumbelo ine ya ḁo shumiwa nga n̄ḁa ha musi tshelede, hune ya tea u badelwa, yo badelwa u ya nga Khethekanyo ya 22(1) ya Mulayo.

11. THANDULULO ARALI MBETSHELO DZA MULAYO DZI SONGO TEVHEDZWA

11.1 Aphili ya nga Ngomu

Maandḁalanga a Aphili ya Ngomu u itela ndivho dza PAIA ndi Minista wa zwa Vhuendelamashango. Nga murahu ha musi hu songo vha na thandululo kha aphili ya ngomu khumbelo i nga itwa khothe u ya nga khethekanyo dza 78-82 dza Mulayo.

11.2 Fomo

(a) Muhumbeli a nga ita aphili ya nga ngomu malugana na tsheo ya Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo ane a khou hana khumbelo, kana malugana na khumbelo kana masheleni a u swikelela mafhungo, kana malugana na u engedza tshifhinga tsha u shumana na khumbelo, kha fomo yo randelwaho ine yo phrinthiwa kha Ndangulo dzo bviswaho u ya nga PAIA, kana fomo ine

ya tshimbilelana tshothe na yeneyi fomo. Khophi ya iyi fomo yo nambetedzwa kha uyu manyuwaḷa sa Thumetshedzo ya B. Khophi dza iyi fomo dzi hone ngei ofisini dza Muhasho kana ofisini ya Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo o ambiwaho afha kha manyuwaḷa. Fomo i hone kha webusaithi ya Muhasho.

- (b) Muthu ane a khou ita aphili u tea u netshedza mbuno dza u ita iyi aphili ya ngomu, na uri u khou tama u fhindulwa nga ndila de nga ha aphili na u badela tshelede yo randelwaho ya aphili (arali hu na mbadelo).
- (c) Nga murahu ha u tangedza aphili, Muofisiri wa Mafhungo hu saathu u fhela maḍuvha a (10) a mushumo kha Minista u tea u isa, aphili ya ngomu, mbuno dza tsheo, na zwidombedzwa zwa vhane vha kwamea, arali vhe hone.
- (d) Aphili i tea u itwa hu saathu u fhela maḍuvha a (60) kana arali ndivhadzo kha avho vhane vha kwamea i tshi toḍea u ya nga khethekanyo ya 49(1)(b) ya PAIA, zwi itwe hu saathu u fhela maḍuvha a (30) nga murahu ha musi ndivhadzo yo fhiwa Muthu ane a khou aphila a tshi khou divhadzwa nga tsheo ya aphili, kana arali ndivhadzo kha Muthu ane a khou aphila i sa toḍei, zwi itwe nga murahu ha musi tsheo yo no dzhiwa. Aphili i tea u itwa kha adiresi, nomboro ya fakisi kana diresi ya imeili zwa Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo.
- (e) Minista u do tenda u itwa ha aphili yo lengaho fhedzi musi Muaphili o fha mbuno dzine dza tangedzea. Kha nyimele ya musi Muaphili o ita aphili yo lengaho, muaphili u do vhudzwa arali aphili yawe yo tendiwa kana i songo tendiwa.

11.3 Mbadelo ya aphili

Muaphili u tea u badela tshelede yo randelwaho ya u ita aphili (arali i hone). Tsheo malugana na aphili ya ngomu i nga vha yo ima u swikela tshelede ya aphili i tshi badelwa.

12. U KHWINISA MANYUWAḷA

- Iyi manyuwaḷa i ḡo tea u khwiḡiswa luthihi (1) ḡwaha muḡwe na muḡwe. Manyuwaḷa ya Muhasho u ya nga khethekanyo ya 14 ya Promotion of Access to Information Act, 2000 i anḡadzwa nga nyambo tharu (3) dza tshiofisi.

13. U VHA HONE HA MANYUWAḷA

13.1. Manyuwaḷa i hone nahone i a wanala ofisini dza Muhasho wa zwa Vhuendelamashango hu tshi itelwa u ingamelwa nga mahala;

13.2. Khophi dzi nga wanala musi dzo humbelwa kha Muhasho wa zwa Vhuendelamashango nga mutengo wo randelwaho;

13.3. Manyuwaḷa i nga wanala na kha webusaithi ya Muhasho wa zwa Vhuendelamashango (<http://www.tourism.gov.za>); na

13.4. Manyuwaḷa i nga wanala kha Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu u ya nga phara

ya vhu 4(1) ya Ndangulo dzo phadḷadzwaho u ya nga *PAIA*.

FOMO YA A

KHUMBELO YA U SWIKELELA REKHODO YA TSHIIMISWA TSHA TSHITSHAVHA

(Khethekanyo ya 18(1) ya Mulayo wa *Promotion of Access to Information Act, 2000, (Act No.2 of 2000)*)

[Ndangulo ya 6]

HU SHUMISWA NGA MUHASHO FHEDZI

Nomboro ya

riferentsi:.....

Khumbelo yo ṭanganedzwa ga.....(kha vha

bule renge, dzina na tshifani zwa muofisiri wa zwa mafhungo/muthusa-muofisiri wa mafhungo) nga datumu ya dzi.....fhethu

ndi.....

Masheleni a khumbelo ndi (arali a tshi tea u badelwa): R.....

Diphosithi ndi (arali i tshi tea u badelwa): R.....

Masheleni a u swikelela rekhodo ndi: R.....

.....

.....

TSAINO YA MUOFISIRI WA MAFHUNGO/ MUTHUSA-MUOFISIRI WA MAFHUNGO

A. Zwidombedzwa zwa tshiimiswa tsha tshitshavha

Muofisiri wa Mafhungo/ Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo

B. Zwidombedzwa zwa muthu ane a khou hambela u swikelela rekhodo

(a) Zwidombedzwa zwa muthu ane a khou hambela u swikelela rekhodo zwi tea u netshedzwa afho fhasi.

(b) Diresi na/kana nomboro ya fakisi zwine zwa vha zwa Riphabuḽiki ine mafhungo a ḽo rumelwa khayḽo, zwi tea u netshedzwavho-vho.

(c) Khwaḽhisedzo ya vhuimo vhune ha itisa uri khumbelo i itwe, arali i hone, i tea u nambatedzwa.

Madzina nga vhuḽalo na tshifani: .....

Nomboro ya basa: .....

Diresi ya poso: .....

Nomboro ya luḽingo:(.....).....Nomboro ya Fakisi: (...)

Diresi ya imeḽi: .....

Vhuimo kana vhuḽifhinduleli ha muthu ane a khou ita khumbelo o imela muḽwe:

C Zwidodombedzwa zwa muthu ane a khou itelwa khumbelo

Ino khethekanyo i tea u ḡadziwa FHEDZI arali khumbelo ya mafhungo i tshi khou itwa ho imelwa muḡwe muthu.

Madzina nga vhuḡalo na tshifani: .....

Noboro ya basa: .....

D. Zwidodmbedzwa zwa rekhodo

(a) Kha vha ḡetshedze zwidodombedzwa nga vhuḡalo zwa rekhodo ine vha khou humbela, hu tshi katelwa nomboro ya riferentsi arali vha tshi i ḡivha, u itela uri rekhodo i kone u wanala.

(b) Arali tshikhala tsha u ḡwalela tsho ḡetshedzwaho afha tshi tshiḡuku, vha khou humbelwa uri vha bvele phanḡa na u ḡwalela kha bambiri ḡa thungo ḡine vha ḡo tea

u tou li nambatedza kha ino fomo. Muhumbeli u tea u saina mabambiri othe e a tou engedza.

1. Thalutshedzo ya rekhodo kana tshipiḁa tsho teaho tsha rekhodo:

.....
.....

2. Nomboro ya riferentsi, arali i hone: .....

3. Zwidombedzwa zwiḁwe na zwiḁwe zwa rekhodo:

.....
.....
.....
.....

E. Masheleni

- (a) Khumbelo ya u swikelela rekhodo i ḁo shumiwa nga murahu ha musu vho ranga vha badela masheleni a u hambela rekhodo, nga nḁa ha musu rekhodo yo faredza mafhungo nga ha vhone vhaḁe
- (b) Vha ḁo ḁivhadzwa nga ha masheleni a u hambela rekhodo ane vha tea u badela.
- (c) Masheleni ane a badelwa a u swikelela rekhodo mutengo wa hone u bva kha uri rekhodo i khou ḁoḁwa i kha tshivhumbeo ḁe na tshifhinga tshi pfadzaho tshine tsha

thoḁea kha u goda na u dzudzanya iyo rekhodo.

(d) Arali vha tshi fusha thoḁea dza u tendelwa uri vha sa badele, vha khou humbelwa uri vha bule mbuno dzi itaho uri vha sa badele.

Mbuno dzine dza ita uri vha fushe thoḁea dza u sa badela mbadelo:

.....

.....

.....

.....

F. Fomo ya u swikelela rekhodo

Arali vha na vuholefali vhu vha thivhelaho u vhala, u vhona kana u thetshesesa rekhodo i kha tshivhumbeo tsho sumbedzwaho afho fhasi kha 1 u swika 4, kha vha bule vuholefali vhune vha vha naho nahone vha sumbedze uri vha thoḁa rekhodo i kha tshivhumbeo ḁe.

Vhuholefali:	Tshivhumbeo tshine
vha thoḁa rekhodo i kha tsho:	
Kha vha swaye nga X kha tshibogisi tsho teaho.	
NOTSI:	
(a) U tevhedzela khumbelo yavho ya u swikelela rekhodo i kha tshivhumbeo tshe vha	

talusa zwi nga bva kha uri rekhodo i hone i kha tshivhumbeo de.

(b) U swikelela rekhodo i kha tshivhumbeo tshe tsha humbelwa zwi nga haniwa ho sedzwa nyimele dzenedzo. Arali zwa ralo vha do divhadzwa arali rekhodo vha tshi nga i fhiwa i kha tshinwe tshivhumbeo.

(c) Masheleni a badelwaho a u swikelela rekhodo, arali a tshi tea u badelwa, a do tiwa hu tshi khou sedzwa tshivhumbeo tshine rekhodo yo humbelwa uri i wanwe i kha tsho.

1. Arali rekhodo yo tou nwalwa kana yo tou phrinthiwa:

	khophi ya rekhodo		u ingamela rekhodo		
--	-------------------	--	--------------------	--	--

2. Arali rekhodo ya zwifanyiso-(izwi zwi katela zwinepe, zwisi laididi, rekhodo dza vidio, zwifanyiso zwo itwaho hu tshi khou shumiswa khomphiyutha, zwiketshe, na zwiinwe.):

	u vhona zwifanyiso		khophi dza zwifanyiso		thalutshedzo ya zwifanyiso
--	--------------------------	--	-----------------------------	--	----------------------------------

3. Arali rekhodo i na maipfi o rekhodiwaho kana mafhungo ane a nga bveledzululwa a kha mungo:

u thetshelesa luimbo (khasete ya u thetshelesa)	thlutshedzo ya luimbo (zwo tou nwalwa kana)		
---	---	--	--

4. Arali rekhodo yo faredzwa kha khomphiyutha kana i lekithroniki kana i tshi vhalea nga mutshini:

khophi yo phrinthwaho ya rekhodo	khophi yo phrinthwaho ya mafhungo o bvaho kha rekhodo	khophi i re kha khomphiyutha (tshitiifi kana disiki)
----------------------------------	---	--

<p>Arali vho humbela khophi kana thlutshedzo dza rekhodo (dzi re afho ntha), vha khou tama khophi kana thlutshedzo i tshi tou posiwa khavho naa?</p> <p>Vha a tea u badela tshelede ya u posa.</p>	EE	HAI	
<p>Vha dzhiele ntha uri arali rekhodo ya vha isiho kha luambo lune vha lu funesa, u swikelela rekhodo zwi do vha nga luambo lune rekhodo ya vha khalwo.</p>			

Vha funa u wana rekhodo i kha luambo lufhio?	
--	--

G. Ndivhadzo ya tsheo malugana na khumbelo ya u swikelela rekhodo

Vha do divhadziwa nga u tou nwala uri khumbelo yavho yo tangedzwa kana yo haniwa. Arali vha tshi funa u vhudziwa nga inwe ndila, vha khou humbelwa uri vha taluse ndila iyo nahone vha netshedze na zwidombedzwa zwi todeaho kha u konisa uri hu tevhedzelwe khumbelo yavho.

Vha khou funa u divhadziwa nga ndila ifhio malugana na tsheo ya khumbelo yavho ya u swikelela rekhodo?

.....

Yo sainwa ngei kha ja .....nga duvha ja dzi.....dza nwaha wa.....

.....

TSAINO YA MUHUMBELI/

MUTHU ANE A KHOU HUMBELELA MUÑWE REKHODO